

Kurzus előadója: Kiss Farkas Gábor
Kurzus megnevezése: Irodalomelmélet 1.
Kurzus megnevezése angolul: Literary theory 1.
Kurzus kódja: MIR-241 = MAM-111
Oktató elérhetősége: email: kissfarkas@btk.elte.hu honlap: fogadóóra: H 14:00-15:00

A kurzusvezetés nyelve(i): magyar
A hozzászólás, vizsga nyelve(i): magyar
Írásbeli dolgozat nyelvei:
A jegyszerzés módja(i): írásbeli vizsga
Követelmények:

<p>Kurzus leírása, tematikája: <i>Irodalomelmélet 1.</i> 1. Platón költészetfelfogása és kritikája Platón: <i>Ión</i> Platón: <i>Állam</i> 3., 10. könyv. (ajánlott: 2. könyv) Az utóbbi az interneten: http://mek.oszk.hu/03600/03629/03629.htm Habib, 19-40.</p> <p>2. Arisztotelész: Poétika Arisztotelész, Poétika – elsősorban Ritóok Zsigmond és Bolonyai Gábor kiadásában, de más modern kiadások is használhatók http://art.pte.hu/oktatasi_anyagok/hamcherif/esztetika-1/Arisztotelesz-Poetika.pdf http://mek.oszk.hu/00300/00315/00315.htm Habib, 41-61.</p> <p>3. A retorika születése és Arisztotelész Rétorikája Arisztotelész, Rétorika. Első könyv, ford., kiad. Adamik Tamás, Bp., Gondolat, 1982, 5-83. Ajánlott: Platón, <i>Gorgiász</i> Habib, 65-101.</p> <p>4. Arisztotelész után és Szt. Ágoston előtt 1. Görög hagyomány: alexandriai filológia és Longinosz Longinosz: <i>A fenségről</i> Cavallo, Guiglielmo, <i>A volumentől a codexig. Az olvasás a római világban = Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban</i>, szerk. Chartier, Robert, Cavallo, Guglielmo, ford. Sajtó Tamás, Bp., 2000, 71-97. Habib, 118-128.</p> <p>5. Arisztotelész után és Szt. Ágoston előtt 2. A latin hagyomány: Cicero, Horatius, Quintilianus Horatius: <i>Ars poetica</i> (=Epistolák, 2. könyv, 3); Quintilianus: <i>Szónoklattan</i>, X. könyv, 1-2. fejezet (szerk. Adamik Tamás, Bp., 2008, 657-685.) Habib, 105-118.</p> <p>6. Kereszténység és irodalom az ókor végén, Tertullianus, Lactantius, Szt. Ágoston; okt.</p>

13.

Tertullianus, *A látványosságokról (De spectaculis)*, = Tertullianus *Művei*, Bp., Szt. István Társulat, 1986, 49-69.

Aurelius Augustinus, *Isten városáról*, 1-2. könyv, ford. Földváry Antal, Bp., 1942, 51-166. (Az 1-2. könyv – az új, átdolgozott fordításból is lehet olvasni: Bp., Kairosz Kiadó, 2005).

Ajánlott: Basilius Magnus (Nagy Szent Vazul), *A költők olvasásáról*, ford. Ritoók Zsigmond, Bp., Magyar Helikon, 1978.

7. Az antik irodalomelmélet hatása a középkorban: Macrobius, Servius, a kommentáriródalom és az accessusok, okt. 20.

Jankovits László, *Accessus ad Ianum. A műértelmezés hagyományia Janus Pannonius költészetében*, Bp., Balassi, 2001, 31-69. Web: <http://mek.oszk.hu/04700/04778/Habib>, 129-148.

8. Az ágostoni jelemélet és a bibliai allegória.

Szent Ágoston (Augustinus Aurelius), *A keresztény tanításról (De doctrina Christina)*, ford. Böröczki Tamás, szerk. Heidl György, Bp., Paulus Hungarus-Kairosz, 2003, (IV. könyv) 213-288.

Dante, *Levél Can Grande della Scala úrnak (13. levél)* = *Összes művei*, szerk. Kardos Tibor, Bp., Magyar Helikon, 1968, 505-520.

Szent Gellért, *Deliberatio* (részlet) = *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez. Középkor*, szerk. Madas Edit, Bp., 1992, 28-29. Web:

http://sermones.elte.hu/szovegkiadasok/magyarul/madasszgy/028_029_Deliberatio.htm

Eco, Umberto, *A XIII. levél, középkori allegorizmus, a modern szimbolizmus*, ford. Sz. Márton Ibolya, Helikon 47, 2001/2-3, 263-272.

Saenger, Paul, *Az olvasás a középkor utolsó századaiban = Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban*, szerk. Chartier, Robert, Cavallo, Guglielmo, ford. Sajó Tamás, Bp., 2000, 136-167.

9. A 12. századi 'reneszánsz'. Az olvasás és emlékezés megújulása. Hugo de Sancto Victore, Bonaventura, miszticizmus és az ars memoriae; Geoffroy de Vinsauf.

Cornificius, *A C. Herenniusnak ajánlott retorika*, ford. Adamik Tamás, Bp., Akadémiai, 1987, 180-191.

Szt. Bonaventura, *A művészetek visszavezetése a teológiára*, ford. Békési Sándor, Studia Caroliensia, 2006/2, 141-155. (pdf-ben is)

Az égi és a földi szépről, szerk. Redl Károly, Bp., 1988, 285-306.

Hamesse, Jacqueline, *Az olvasás skolasztikus modellje = Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban*, szerk. Chartier, Robert, Cavallo, Guglielmo, ford. Sajó Tamás, Bp., 2000, 115-135.

Geoffroy de Vinsauf, *Poetria nova*, kéziratos fordítás. Letölthető:

10. Az antikvitáshoz való viszony újraértelmezése. Petrarca, L.B. Alberti, Erasmus. Imitáció.

Seneca, *Erkölcsei levelek*, ford. Kurcz Ágnes, Bp., 1975, 84. levél. (Az újabb kiadásban is olvasható, 84. levél) Nov. 24.

Petrarca *Levelei. Szemelvények*, ford. Kardos Tibor, Bp., Gondolat, 1962, 82-93, 151-163, 202-204, 214-222.

Erasmus, *Nyájás beszélgetések*, ford. Trencsényi-Waldapfel Imre, Bp., 1981, 21-25, 95-101, 109-116 (Igazság és hamisság, A dolgokról és nevekről, Cyclops).

Grafton, Anthony, *A humanista olvasás = Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban*,

szerk. Chartier, Robert, Cavallo, Guglielmo, ford. Sajó Tamás, Bp., 2000, 201-238.

11. A költészet védelme Boccacciótól Philip Sidney-ig

Dante, *A népnyelvű ékesszólásról*, = Dante, *Összes művei*.

Petrarca, Francesco, *Levél Gherardo Petrarcahoz; Ennius beszéde Scipióhoz* = *Az olasz reneszánsz irodalomelmélete*, szerk. Koltay-Kastner Jenő, Bp., Akadémiai, 1970, 47-55.

Boccaccio, Giovanni, *A Dante-életrajz (részletek); A költészet védelme* = *Az olasz reneszánsz irodalomelmélete*, szerk. Koltay-Kastner Jenő, Bp., Akadémiai, 1970, 58-97.

Sir Philip Sidney, *A költészet védelme* = *Francia és angol poétikák*, szerk. Horváth Iván, Szeged, JATE, 1975, 51-128. Web: <http://syrena.elte.hu/irodalomtudomany/defence.html>

12. A XVI. századi irodalomkritika problémái (az idea, eposz-romanzo vita, az arisztotelianizmus)

Torquato Tasso, *Értekezések a költészet művészetéről és különösképpen a hőskölteményről*, ford. Koltay-Kastner Jenő, Szegedi Eszter, Bp., Universitas, 1997 (teljes szöveg!).

Klaniczay Tibor, *A manierizmus*, Bp., 1973 (a bevezető).

Az olasz reneszánsz irodalomelmélete, szerk. Koltay-Kastner Jenő, Bp., MTA, 1970, 235-263, 273-306.

13. Barokk kulcsfogalmak (ingegno/ingenio, meraviglia, concetto/concepto)

Bán Imre, *A barokk*, Bp., 1962, 59-65, 111-141.

Kurzushoz tartozó kötelező irodalom:

Szakirodalom:

Az előadás anyaga mellett használható, különösen azoknak, akik nem tudnak bejárni az előadásra: M. A. R. HABIB, *Modern literary criticism and theory, A history*, Oxford, Blackwell, 2005. (Korábbi címe: *A history of literary criticism from Plato to the present*; fénymásolásra elvihető példány letéve az irodalmtörténeti könyvtárban) Ennek oldalszámait ld. a megfelelő tételeknél. A középkori és reneszánsz tételekhez kevesebb segítséget nyújt ez a könyv, ott mindenki próbálja megszerezni az előadás anyagát.

Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban, szerk. Guglielmo Cavallo, Roger Chartier, ford. Sajó Tamás, Budapest, Balassi, 2000, 98-167, 201-238. (Malcolm Parkes, Jacqueline Hamesse, Paul Saenger, Anthony Grafton tanulmányai)

Jankovits László, *Accessus ad Ianum. A műértelmezés hagyományia Janus Pannonius költészetében*, Bp., Balassi, 2001, 31-69. <http://mek.oszk.hu/04700/04778/>

Illich, Ivan, *A szöveg szülőskertjében: kommentár Hugo de Sancto Victore Didascaliconjához*, Bp., Palatinus, 2000.

Eric A. Havelock, *A görög igazságosság-fogalom: Homéroszi árvonalaitól a platóni főszerepéig*, in: Nyíri Kristóf – Szécsi Gábor (szerk.), *Szóbeliség és írásbeliség. A kommunikációs technológiák története Homérosztól Heideggerig*, Áron Kiadó, Budapest, 1998.

Panofsky, Erwin, *Idea. Adalékok a régebbi művészetelmélet fogalomtörténetéhez*, Budapest, 1998.

Kibédi Varga Áron, *A szó-és-kép viszonyok leírásának ismérvei*, in: *Kép, fenomén, valóság*, szerk. Bacsó Béla, Budapest, Kijárat Kiadó, 1997, 300-329.

Eco, Umberto, *A XIII. levél, középkori allegorizmus, a modern szimbolizmus*, ford. Sz.

Márton Ibolya, *Helikon* 47, 2001/2-3, 263-272.

Eco, Umberto, *Művészet és szépség a középkorban*, Bp., Európa, 2002.

Freccero, John, *Dante Odüsszeusza: az eposztól a regény felé*, ford. Mátyus Norbert, Helikon 47, 2001/2-3, 351-363.

Nardi, Bruno, *Odüsszeusz tragédiája*, ford. Mátyus Norbert, Helikon 47, 2001/2-3, 314-320.

Padoan, Giorgio, *A "szóban mester" Odüsszeusz és a tudás útjai. Egy hagyomány állomásai /Vergiliustól Dantéig/*, ford. Tekulics Judit, Helikon, 47, 2001/2-3, 321-350.

Németh Csaba, *Richardus de Sancto Victore: A Szövetség sátrának néhány allegóriája*, Magyar Filozófiai Szemle, 43, 1999, 891-925.

A kurzushoz tartozó ajánlott irodalom:

Le Goff, Jacques, *Az értelmiség a középkorban*, ford. Klaniczay Gábor, Bp., Magvető, 1979.

Albert Manguel, *Az olvasás története*, Bp., Park, 2001. (a reneszánszról szóló fejezet)

Németh Csaba, *Una cum pictura: teológia, szöveg, kép*, http://magyar-irodalom.elte.hu/palimpszeszt/11_szam/04.htm (kinyomtatva! – nem jön be)

Simon Attila, *Gorgók és Szirének. Beszéd és látvány versengése Lukianosz Egy teremről írott magasztalásában*, = *Az esztétikai tapasztalat medialitása*, szerk. Kulcsár-Szabó Zoltán – Szirák Péter, Ráció, Budapest, 2004, 221-239.

Richard H. Rouse, Mary H. Rouse, *A kéziratos irodalom hét évszázada*, Helikon, 1989/3-4, 351-362.p.

A könyves kultúra. XIV-XVII. század. I. Válogatás az angolszász szakirodalomból, szerk.

Monok István, Szeged, Scriptum, 1992. (R. és M. Rouse, Eisenstein, Lowry, Bennett tanulmányai) <http://mek.oszk.hu/03100/03147/html/>

A könyves kultúra. XIV-XVII. század. II. Válogatás a német szakirodalomból, Szeged,

Scriptum, 1997. (W. Milde, A. Hessel, P. Bietenholz tanulmányai)

<http://mek.oszk.hu/03200/03239/html/>

Stierle, Karlheinz: *A világ fabulája. Ovidius, Dante és Proust, avagy: az időbeliség és az örökkévalóság*. = *Nagyvilág* 47, 2002/4, 637-644

Kelemen János, *Az allegória poétikája*, Acta Romanica. 19. 1999. 28-38.

Kelemen János: *Nullius autoritate fulcimur. /Dante nyelvfilozófiájának rekonstruálásához./* = *Magyar filozófiai szemle*. 43. 1999. 4-5. 423-442.

Simon Attila, *Szóbeliség és írásbeliség az archaikus és klasszikus kori görögség világában*.

E. A. Havelock elmélete – néhány lehetséges kultúratudományi összefüggés = Történelem, kultúra, medialitás, szerk. Kulcsár Szabó Ern – Szirák Péter, Balassi, Budapest, 2003. 96-115.

Idegennyelvű szakirodalom:

Peter Dronke, *Fabula: Critical Theories*, in Peter Dronke, *Fabula: Explorations into the Uses of Myth in Medieval Platonism*, Leiden: E.J. Brill, 1974, 13-67.

Copeland, Rita, *Rhetoric, hermeneutics, and translation in the Middle Ages : academic traditions and vernacular texts*, Cambridge, CUP, 1991. (ELTE-CEU Med. Library, MTA 684024, ELTE EK)

Minnis, Alistair, *Medieval theory of authorship: scholastic literary attitudes in the later Middle Ages*, Aldershot, Wildwood House, 1988 (1984). (ELTE-CEU Med. Library)

Medieval literary theory and criticism c. 1100-c. 1375: the commentary-tradition, ed.

Alistair Minnis, Oxford, Clarendon, 1991 (1984). (MTA 684647)

Carruthers, Mary, *The Book of Memory: a study of memory in medieval culture*, Cambridge, CUP, 1990. (ELTE-CEU Med. Library, MTA 681296)

The Cambridge History of Literary Criticism. Vol. 2, The Middle Ages, ed. Alastair Minnis, Ian Johnson, Cambridge, CUP, 2005. (ELTE-CEU Med. Library)

Jauss, Hans-Robert, *Alterität und Modernität der mittelalterlichen Literatur*, München, Fink,

1977. (ELTE-CEU Med. Library, OSZK Szabadpolc): Allegória fejezetek (Prudentius, középkori állatmesék)
Frasso, Giuseppe: Appunti sulla "difesa della poesia" e sul rapporto "teologia - poesia" da Dante a Boccaccio. = Verbum. 3. 2001. 1. 1-17.
David B. Dietz, Historia in the Commentary of Servius, Transactions of the American Philological Association, Vol. 125, 1995 (1995), pp. 61-97.

Megjegyzés:

Rendszeresen szükséges technikai eszközök: projektor